

José Corredor-Matheos: «Subirachs: 1974-1984», *Batik*, gener-març, 1984, p. 20-25

L'escultura de Josep M. Subirachs es caracteritza, d'ençà de 1967, per alguns trets fonamentals que voldria exposar aquí. Sens dubte, ha trobat els seus motlles definitius, l'expressió que li és pròpia, i l'evolució, clarament apreciable, n'ha vingut a subratllar i cristal·litzar aquestes notes diferenciadores.

El que es pretén de comunicar hi és explícit, molt explícit fins i tot, perquè es busca la claredat, i la raó és, pel que sembla, guia essencial d'aquest art. Els símbols, per tant, hi juguen un paper voluntari: són aquí complint una missió concreta, deixant a part el fet que el seu significat tradicional ofereix les ombres i riques ambigüitats d'altres ocasions. Encara que sigui apartar-nos del tema, apuntaré que aquesta obscuritat del símbol no impedeix d'endevinar-hi un cert rigor geomètric, una estructura perfecta i desconeguda. I és molt possible que, quan un creador artístic, com ara en Subirachs, se serveix de símbols com a elements especialment significatius per a la configuració del seu llenguatge, ho faci tot seguint unes línies de força marcades pels propis símbols. I això encara que la instrumentalització per la raó sigui molt decidida. Imatges d'aquest tipus, com el laberint, acaben per col·locar-se en el seu lloc, que pot ser aquest o aquell, però no, en canvi, un altre.

A Subirachs, li agrada de plantejar una dialèctica, que resta oberta. Sap que la funció de l'art no és donar solucions i que, en tot cas, aquestes s'identifiquen amb l'explicitació mateixa del problema. Les oposicions poden donar-se a diversos nivells, però sempre n'hi ha un en què es carrega la força i que resulta definitori. En alguns casos, es tracta de l'oposició ple-buit. D'alguna manera, se'ns està dient, com en la Gestalt, que aquesta confusió que es crea entre el convex i el còncav, la forma i el seu negatiu, es resol visualment amb una acceptació: que no es tracta d'un engany, sinó d'un enriquiment de la nostra capacitat cognitiva. Pot donar-se el cas que l'artista no pretengui un dels resultats d'aquesta experiència: descobrir que el món s'allunya de nosaltres o que, almenys, ens revela alguns dels obstacles per a poder arribar-hi. Així, la raó és una eina vàlida, però no única; és més: l'exploració que fem amb ella no aconsegueix sinó amagar els objectes de la nostra atenció.

Una aspiració, manifesta en aquestes obres, és la d'accedir a una plenitud expressiva, d'acord amb una visió del món coherent. El Renaixement es presenta com a objectiu; és a dir, el que aquest moviment històric suposà i, sobretot, el que significà després. Però recordem que no és una visió immediata del món, sinó que fa referència a una altra, la greco-llatina, que és contemplada com a model pur, abstracte, incontaminat de realitat. Es veu el món grec, com els tractadistes alemanys del XVII, blanc, immaculat, quan, en realitat, tot era tacat de color (era, més aviat, un món pop, per dir-ho de manera gràfica). Per bé que aquesta interpretació pugui ser també aquí la inicial – s'accepta el model grec ideal com a punt de partida –, el joc d'oposicions i aquest aprofundiment en la imatge ens fa comprendre que la intenció és molt més complexa i ambiciosa. Subirachs, més que no pas fer explícites les coses,

exposar-les a la llum del dia, el que fa és amagar-nos-les. I l'actualitat d'aquesta obra s'adverteix tant per l'especial manera de plantejar-se totes aquestes contraposicions, com pel convenciment –o així m'ho sembla si més no- que aquest model plàstic que es proposa i que pot remetre'ns a un Renaixement que alhora fa referència a un model primer -una mena d'idea platònica, generadora de qualsevol altra forma –és inaccessible. Que no es pretén d'arribar-hi, sinó que, ben al contrari, es renuncia a qualsevol assalt definitiu. D'aquí deriva, possiblement, el caràcter truncat de les imatges que ens ofereix aquest artista. No es tracta del *non finito* perquè consideri que formalment és millor, sinó perquè s'entén que els models reals són així. L'art modern s'ha complagut sempre en el inacabat i són irrellevants a voltes les raons amb què s'ha volgut justificar. De fet, no hi ha manera de recompondre el mirall trencat de la nostra societat. Però el que importa, sobretot, en el cas del nostre artista, és que la seva aventura l'ha dut a buscar els seus models fora del nostre context cultural o, per dir-ho millor, en les seves fonts. I, al meu entendre, el que dóna veritable valor a la seva obra és el que ha fet com a home d'avui, que aquest passat mític l'ha retornat al present. És significatiu que aquestes imatges que connoten el passat clàssic siguin fragmentades. ¿Podria l'home de la nostra època admirar el fris del Partenó si estigués sencer? ¿No entendrà millor el que de Fidies li hagi pogut pervenir si ho contempla com està, trencat ? Aquesta destrucció -a part de l'anècdota de la guerra greco-turca- ha estat realitzada pel temps i cal que sigui apreciable, per tal que puguem donar aquest salt cap el passat.

Subirachs juga, en el millor dels sentits, amb elements prestigiosos de la nostra cultura, però el que l'identifica i separa de tants altres que han entrat a sac en la història al llarg del segle és la intenció i, naturalment, el significat que cobra el resultat final. La distància entre aquest model del passat i el model actual, l'obra, està marcada naturalment –necessàriament, diria- amb ironia. Subirachs és molt irònic, però aquesta ironia sobrevola el conjunt, com a part del joc mateix de l'art entès com a artífici, lluny de qualsevol naturalitat o identificació amb el que és real. Possiblement perquè hom no creu en el que és real i parteix, com en el cas d'altres artistes –crec que el nom de Picasso podria treure's ací a col·lació-, de la idea que la única realitat és la creació que l'artista extreu de si mateix. El joc amb els elements del passat, vistos com a símbols i també com a peces per a una composició del món, consisteix a situar-se fora de la història, després que aquesta és assumida i convertida en material propi. L'empremta deixada pel pas del temps permet d'unir tots aquests elements, tot fonent-los. La veritat és que tot esdevé, en mans de l'artista, una pasta dúctil i tot el que puguin tenir de referències històriques i culturals concretes quasi desapareix, en integrar-se en el llenguatge d'en Subirachs. Els valors simbòlics originaris, com deia al començament, es mantenen, però velats –vel sobre molts altres vels- pel tel del llenguatge propi i per aquesta nova funcionalitat que se'ls sobreposa.

Una de les contraposicions que em resulten més suggerents –no recordo que s'hagi remarcat encara- és la que s'estableix entre la frontalitat, que ens parla de la necessitat d'abastar les coses en la seva totalitat, però a la qual es renuncia, i el que podríem anomenar la fugida, que neix precisament d'aquesta renúncia. Aquesta fugida, com tants cops, suposa un pas temerari, no

endavant, ja que no és així com el real pot ser descobert, però tampoc enrere. Crec advertir-la sempre en un dels dos pols de la dialèctica que s'estableix. En la concavitat; en el corriment d'una imatge cap a un costat, que la prolonga alhora que la desfigura i acaba esborrant-la. En els espais pintats, integrats des de fa uns anys en l'obra escultòrica. No es tracta d'un collage, sinó d'un factor que es contraposa al que és volumètric i que fa bascular el conjunt. És, doncs, quelcom determinant. I també marca, en opinió meua, aquest reconeixement de la incapacitat de la nostra cultura per a donar-nos imatges totalitzadores. Deixant de banda que el que representen aquestes pintures sigui també fragmentari, hi ha la necessitat de compensar d'alguna forma la incapacitat que sent l'escultura actual. És mèrit del veritable creador convertir aquestes deficiències de la societat de la seva època en virtut, com a punt de partida i d'arribada per al seu art. En aquest sentit, l'obra de Subirachs ens dóna, una vegada més, prova de lucidesa. Poder contemplar aquestes escultures, pintures i dibuixos realitzats en els darrers deu anys ens permetrà de confirmar el judici que ens mereix i aprendre a desconèixer una mica més, a conèixer millor, el que anomenem món real.

(Galeria Daedalus – Barcelona)